

Skenande statskollaps; Fred bortom räckhåll?

- En fallstudie av FN:s insatser i Kongo-Kinshasa

Abstract

I över 50 år har Kongo-Kinshasa varit utsatt för krig, och landet präglas idag av en skenande statskollaps. Vi har utkristalliserat tre fundamentala orsaker till konflikten som anses relevanta i samband med vår frågeställning, vilken behandlar FN-styrkan MONUC: s insatser i landet. Maktspel över Kongos enorma naturtillgångar, politisk problematik och etniska skiljelinjer är grunden till såväl konflikten som landets politiska instabilitet. FN-styrkan, som är en av de största i sitt slag och har befunnit sig i landet sedan år 2000, arbetar mot fredsbevarande och fredsfrämjande mål vilka ofta fokuserat på att mildra den humanitära katastrof som råder. Granskning har genomförts av MONUC: s arbete i att vara behjälpliga till att motverka de viktigaste källorna till konflikten. Genom organisationsteorin A "Garbage Can Model" får problematik inom FN högt förklaringsvärde till att MONUC: s insatser blivit så kritiserade. Att stoppa källorna till konflikten är av yttersta vikt för en långsiktigt hållbar lösning och ett efterlängt slut på detta blodiga krig.

Nyckelord: Kongo-Kinshasa, FN, MONUC, fredsbevarande insatser, humanitär katastrof, fredsavtal, A "Garbage Can Model"

Antal ord: 9898

Innehållsförteckning

1. Introduktion	3-4
1.1. Disposition	4
1.2. Syfte och Problem	4-5
1.3. Material och Metod	5
1.4. Teorikonsumtion	6
2. Teori – A ”Garbage Can Model”	7-8
2.1. Lipsons teoriutveckling; GCM of UN Peacekeeping	
3. Historisk tillbakablick	9
3.1. Den belgiska kolonin	9
3.1.1. Förändringens vindar	9-10
3.2. Diktatur	10
3.3. De två Kongokrigen	10-11
3.3.1. Det afrikanska världskriget	11
4. Dagens situation	12
4.1. Aktörerna bakom konflikten	12
4.2. Fredsavtal	13
5. Konflikts baksida	14
5.1. Politisk problematik	14-15
5.2. Naturresurser och ekonomiska intressen	15-16
5.3. Etniska grupper	16-17
5.4. Vad har FN oh MONUC gjort för att stoppa källorna till konflikten?	
5.4.1. Politisk problematik	17-18
5.4.2. Naturresurser, ekonomiska intressen och etnisk problematik	20
6. FN	
6.1. Fredbevarande eller fredsfrämjande insatser? Vilka medel har används?	21-22
6.2. Hinder som har stått i vägen för FN:s insatser.....	23-24
7. Analys	
7.1. GCM på fallet MONUC	25-26
7.2. Potentiella åtgärder för en mer effektiv konfliktlösning	27-28
7.3. Har den FN-stödda interventionen i DRK varit behjälplig i att motverka de viktigaste källorna till konflikten?	28-29
7.4. Några sammanfattande ord	30
8. Referenser	31-32
9. Bilagor	33 ff

1 Introduktion

Svält. Hunger. Krig. Smutsiga pengar. Oroshärdar. Rebeller. Illegal handel. Vapenstillestånd. Brustna löften. Vädjan. I samband med kriget i Kongo har media det senaste året illustrerat situationen med hjälp av dessa kraftfulla ord och uttryck, vilka uppmärksammats av många, glömts bort av andra, men etsats sig fast på våra näthinnor.

Detta är vår stora synd. Har vi råd att glömma?

Denna uppsats behandlar kriget i Kongo, med fokus på de senaste årens händelseförlopp. Detta långvariga krig har lett till en av världens största humanitära katastrofer sedan andra världskriget men har fått förhållandevis lite medial uppmärksamhet. Idag uppskattar man antalet döda till i krigets sviter till minst fem miljoner och sammanlagt är antalet internflyktingar i området idag omkring en miljon människor. För att främja fred befinner sig FN:s största styrka på 17 000 man i området, vilken går under akronymen MONUC (Mission de l'Organisation des Nations Unies en République Démocratique de Congo). I folkmun och i mediala forum anses denna operation vara misslyckad, då kriget fortfarande är i full hett trots att FN-soldater befunnit sig i landet sedan februari år 2000. Att granska ett fall av detta slag anser vi vara av stor vikt, inte minst med fokus på FN:s roll på ett lokalt plan för en bredare förståelse av organisationen på den globala arenan.

Det är lätt att glömma. Folkmordet i Rwanda ägde rum för fjorton år sedan, och världen har redan fullt upp med finanskriser och miljöfrågor. Vi vill uppmärksamma krisen i Kongo-Kinshasa eftersom cynikerna menar att det alltid kommer att vara krig där, samtidigt som vi inte vill att denna kris skall hamna i skymundan nu när den fått ge vika för andra, mer uppmärksammade, nyhetsrubriker. Men vi tror att lösningen finns, om än långt bort. Det är lätt att förhastat sig och tro att FN skall vara lösningen på ett problem som sträcker sig långt bak i tiden och gör sig gällande på flertalet strukturella plan. Men många faktorer måste sammanfalla under rätt tidpunkt och större hjälpsatser finnas att tillgå.

Vi har valt att skriva om Kongo, ett ämne som berör på djupet. Kanske kan detta land vara ett av de mest krigsdrabbade och exploaterade i världen, med en befolkning vars vardag ligger så långt från vår egen vi kan komma. Detta ämne slutar inte vara aktuellt förrän konflikten är avslutad och dess folk får tillgång till ett normalt liv. Vi hoppas tillföra något litet till den pågående diskussionen om afrikaproblematiken, samtidigt som vi vill sätta de organisatoriska problem som finns inom FN:s styrkor i fokus för debatten. FN skall vara vår beskyddare, vårt sista hopp och samtidigt representera oss alla.

1.1 Disposition

För att förklara FN och deras insatser i Kongo måste man gå tillbaka till historien. En komprimerad historiegranskning, med fokus på det vi anser är viktigt för en god förståelse av dagens situation, menar vi vara en lämplig utgångspunkt för detta arbete. Vidare kartlägger vi de bakomliggande drivkrafter till konflikten vi anser vara de mest essentiella, då man annars kunnat skriva en bok endast i detta ämne. Eftersom fokus skall ligga på MONUC: s insatser i Kongo ägnas den sista, och förhoppningsvis mest substantiella delen av uppsatsen åt att granska FN:s insatser i landet. Slutligen kommer vi att konsumera vår valda teori "A Garbage Can Model" på FN och MONUC för vidare tolkning och analys.

1.2 Syfte och Problem

Vi tror att det är viktigt att bryta den, av många delade, uppfattningen att läget i landet är alltför hopplöst och invecklat för att en fredlig lösning skall kunna uppnås inom en överskådlig framtid. Syftet med detta arbete är att göra en liten insats genom att belysa denna humanitära katastrof. Utifrån tre noggrant utvalda orsaker till dagens konflikt granskar vi hur väl FN:s operation MONUC, från år 2000 och fram till början av december 2008, lyckats implementera sina ursprungliga mål samt stoppa orsakskällorna från fortsatt strömning. Utifrån detta har vi valt frågeställningen:

Har den FN-stödda interventionen i Demokratiska Republiken Kongo varit behjälplig i att motverka de viktigaste källorna till konflikten?

Dessa underfrågor hjälper oss att ringa in området och i slutändan nå en djupare analys:

1. Vilka är de essentiella orsakerna till konflikten?
2. Vad har MONUC gjort för att förhindra att dessa orsaker får fortsätta verka mot en fredlig lösning av konflikten? Vilka hinder har stått i vägen för truppernas arbete?
3. Vilka medel har FN i Kongo använt för att främja freden?
4. Vilka mål har MONUC lyckats uppnå och vilka lösningar strävar de efter?
5. Utifrån den valda teorin GCM, vilka organisatoriska problem kan tänkas ligga till grund för MONUC: s många gånger misslyckade arbeten?

Det är allmänt känt att man måste gå till botten med ett problem, inte endast skrapa på ytan för att finna en hållbar lösning. Därför grundar sig vår hypotes i att FN:s fokus, vilket ligger på de humanitära svårigheterna, är något som hindrar

dem från att gå till botten med den djupgående problematiken. Vi hävdar att FN:s arbete skulle bli fruktsammare om de även integrerat andra mål i blickpunkten, som att undanröja de viktigaste konfliktorsakerna för att kunna uppnå en hållbar fredlig lösning.

1.3 Material och Metod

Ambitionen med arbetet är att göra en kumulativ och kvalitativ teorikonsumerande uppsats i form av en fallstudie. För möjligheten till en djup analys har vi valt att bortse från vissa aspekter kring konflikten. Till att börja med har vi skalat av antalet inblandade aktörer som i verkligheten omfattar ett 50-tal grupperingar, såväl kongolesiska som internationella. Vidare har vi skurit ner på en mängd mindre orsaker vilka kan tänkas spela in i konflikten, som exempelvis folkmordet i Rwanda samt grannländernas inbördes konflikter, vilka destabiliserar regionen och påverkar kongolesernas möjlighet till fred. En annan avgränsning behandlar FN:s första fredsstyrka i landet, ONUC, vilken vi beslutat att inte analysera på djupet. Vi har vidare valt att främst belysa konflikterna som pågår i landets nordöstra delar framför de andra viktiga konflikterna i bland annat Ituri och Orientale, vilka endast berörs i korthet. Bortsett från att dessa avgränsningar beror på arbetets korta natur är det av stor vikt för en kvalitativ, djupgående analys där läsaren får en chans att förstå konfliktens viktiga drivkrafter framför en mängd komplicerad fakta. En svår uppgift som alla uppsatsskrivare ställs inför. Med hjälp av vår intervjuperson på plats i Kongo-Kinshasa, Anders Magnusson, och fokuset i den litteratur vi använt, har vi utsett de mest essentiella delarna i konflikten och FN:s arbete. Vi har även varit tvungna att avgränsa vårt arbete tidsmässigt, så att vår analys gäller fram till och med händelseförloppet den 24e december 2008, då detta är en pågående konflikt.

Angående källkritiken har vi försökt följa dess metodologiska riktlinjer för att kunna värdera sanningshalten och trovärdigheten i våra källor. Genom att omsorgsfullt välja ut böcker och artiklar av författare som är mycket insatta i ämnet, innehar denna uppsats förhoppningsvis en hög sanningshalt både vad gäller historiska förlopp som nutida uppgifter om sakförhållanden. (Esaiasson, 2007: 313)

Viktigt är att nämna att vi i uppsatsen använder tre namn för att beteckna landet idag; Kongo-Kinshasa, Kongo och den Demokratiska Republiken Kongo.

1.4 Teorikonsumtion

Vår ambition är att skriva en teorikonsumerande uppsatts med MONUC i fokus. Genom att applicera Garbage Can – modellen, vilken preciseras i nästa kapitel, vill vi ta reda på om, och i sådana fall hur, den organisatoriska problematiken i FN påverkat MONUC- styrkornas arbete i Kongo. Vi tror att GCM- modellen lämpar sig väl för en undersökning av detta slag, då det är en teori som redan modifierats av professor Lipson vid Concordia Universitet i USA, till att fokusera på FN och dess organisation, från att vara en allmän organisationsteori. Innan arbetet tog sin början diskuterade vi många potentiella orsaker till de svårigheter som MONUC haft under sitt mandat och insåg tidigt att vi haft en del allmänna, förutfattade meningar kring brister i FN:s beslutsfattande organ vilka tros prägla hela det nedåtlutande organisatoriska ledet. Detta ledde in oss på organisationsteorier och vi kom efter ett tag i kontakt med GCM och forskarna bakom den, Cohen, March och Olsen. FN är typexemplet på en organisation med, enligt oss, alltför anarkistiska drag, vilket helt enkelt grundar sig i att den har större delen av världens befolkning på sin medlemslista. Därför tror vi att denna teori kan vara användbar och lämplig i just detta fall. Det är en väletablerad teori vilken visat sig fruktbar för tidigare forskare. Däribland kan nämnas docent Annica Kronsells avhandling *Greening the EU; power practices, resistances and agenda setting* (1997) vilken vi haft stor användning för i arbetet, i synnerhet för att utveckla vår egen tes. Som med många teorier är GCM inte heltäckande då den inte på ett rättvist sätt fördelar uppmärksamheten kring hela Kongos och MONUCS problematik. Exempelvis berör den endast problematiken kring FN och är inte en konfliktlösande teori eller världssynsrelaterad, utan beskriver snarare hur ett fredsfrämjande organ kan misslyckas beroende på ett antal faktorer som vi senare kommer presentera. Operationaliseringen av teorin skall återspegla vår huvudfråga kring MONUCS insatser och hur de lyckats eliminera källorna till konflikten, något vi tror GCM kommer passa till.

2 Teori – A ”Garbage Can Model”

Vi har valt att teoretisera problemområdet MONUC i Kongo med hjälp av A ”Garbage Can Model”. Med rötter i organisationsteorins beslutsskola kan Garbage Can Model (hädanefter kallad GCM) lättast förklaras som en teori vilken sätter i fokus de problemområden en alltför stor och komplex organisation kan råka ut för. Modellen utgår från nedan presenterade kategorier, vilka urskiljer tre skilda problemområden som organisationer riskerar att falla offer för.

- *Problematic Preferences*; refererar till tvetydiga problemområden och oklara mål för medlemmarna i organisationen. Aktörerna inom organisationen blir osäkra på problemens natur, målen och Lösningsstrukturen. I motsats till den ideala modellen, där medlemmarna arbetar för att uppnå sina preferenser, upptäcker medlemmarna i GCM sina preferenser i arbetet när det redan kan vara för sent.
- *Unclear Technology*; syftar på att medlemmarna är osäkra på vilka regler, strukturer och processer som gäller inom organisationen. Man talar inte om ren teknik utan snarare om processer och verktyg. Därför är det problematiskt i oorganiserade verksamheter där medlemmarna inte alltid förstår arbetet inom den egna organisationen.
- *Fluid participation*; innebär att många olika aktörer är involverade i beslutsfattandet och dessutom byts ut allt eftersom. (Lipson, 2007: 18-21)

Det fundamentala problemet som ligger till grund för hela denna teoretiska modell bygger på integrationen mellan flyktig delaktighet, vilket i kombination med oklara målsättningar och svaga regelverk, bildar en ineffektiv organisation. Organisationen, vilken står i fokus, kan liknas vid en soptunna där medlemmarna, i brist på konsekvent ledning, presenterar problemlösningar i strid ström. Ett inferno av självständiga idéer med varierande kvalitet väntar sedan på handlingskraftiga grepp att verkställa dem. GCM särskiljer problemlösningar från beslutsfattare, vilket avviker från traditionella teorier på området. Att se beslutsfattande som en linjär process från uppkomsten av ett problem till en funktionell, realistisk lösning är något som GCM motsätter sig. Istället fokuserar de på den, ofta icke linjära, beslutsprocess som förekommer inom stora organisationer. (Kronsell, 1997: 117f, 148f, 183ff)

2.1 Lipsons teoriutveckling; A ”Garbage Can Model” of UN Peacekeeping

Lipson utvecklar GCM-modellen genom att sätta FN i fokus för analysen. Han menar att Kalla Krigets slut har förändrat förståelsen för och förhållandet mellan ett lands suveränitet och den internationella ordningen. Innan 1980 gjordes endast ett fåtal interventioner i FN:s regi. Detta har förändrats och efter 1995 har operationerna ökat drastiskt både vad gäller antalet interventioner och storleken på trupperna. Medias uppmärksamhet för inomstatliga konflikter kan vara en av förklaringarna till denna förändring skriver Lipson.

Lipson menar att man inte skall se FN som en enhetlig rationell aktör utan fokuserar på de olika organen och aktörerna, vilka är mer eller mindre tätt sammankopplade. Däribland kan nämnas FN-rådet, Generalförsamlingen, ECOSOC (FN:s ekonomiska och sociala råd) och de 192 medlemsländerna. Som ett resultat av detta visar FN tydliga tendenser på de tre ovan nämnda problempunkterna *problematic preferences*, *unclear technology* och *fluid participation*.

FN genomsyras många gånger av en bristfällig samhörighetskänsla, vilket lätt kan förstås när man betänker organisationens stora omfattning. Man har även anklagats för sina ogenomskinliga beslutsprocesser och tröga organisatoriska verktyg gällande beslutsfattandet. I och med alla de olika anställda som cirkulerar och byts ut på regelbunden basis förändras verktygen för de verkställande organen, vilket i sin tur påverkar de soldater och trupper som befinner sig i oroligheternas centrum på olika platser i världen. (Lipson, 2007: 79-97)

Vi kommer att konkretisera teorins förklaringsförmåga genom att fokusera på dessa tre fundamentala bristningsområden som modellen erbjuder. Inom ramarna för MONUC i Kongo kommer vi försöka fastställa konkreta bevis och exempel på fall där FN och MONUC stött på eller själva orsakat organisatoriska problem, som tar sig uttryck på olika sätt.

3 Historisk tillbakablick

För att förstå komplexiteten i dagens Kongo är det viktigt att återgå till dess blodiga historia. Denna har sina rötter i 1800-talets Belgien, då Kung Leopold utarmade befolkningen totalt och då belgiska investerare hade full kontroll över kongoleserna. I kalla krigets spår stödde västmakterna diktatorn Mobutu och 30 år av totalitär diktatur och internationell kaos följde. I denna del av uppsatsen har vi till syfte att illustrera de viktigaste historiska milstolparna vilka ligger till grund för dagens instabila situation och FN:s interventioner i landet.

3.1 Den belgiska kolonin

Kung Leopold II av Belgien tog Kongo i besittning 1885. Ett slavsamhälle inrättades där företagen utnyttjade såväl mineraler som mänsklig arbetskraft under brutala omständigheter. Kungens legosoldatarmé, Force Republic, brände byar och tog till med brutalt våld vilket ledde till att invånarantalet föll från över 20 miljoner människor 1891 till 8.5 miljoner 1911 (Renton et al, 2007: 33-35). Leopolds vålnad vilar tungt över Kongo och lämnade efter sig den kleptokratiska struktur som präglar regionen än idag. Det koloniala utnyttjandet av landets talrika naturresurser satte igång en process med en köpstark marknad kopplad till väst medan frånvaron av en inhemsk marknad lyste starkt. (Gardell, 2007: 31) Exploateringen och misären bland lokalbefolkningen ökade successivt medan vinnarna lyste sig allt starkare: Leopolds familj, delägarna och bankerna. (Renton et al, 2007: 37) Den belgiska statens lukrativa arbetskraftsexploatering fortsatte även efter Leopolds död 1909.

Strävan efter en självständig stat växte sig starkare bland kongoleserna och resulterade i den ovanligt korta självständighetskampen som pågick mellan 1958-1960 (Gardell, 2007: 11). Landet var en koloni där det traditionella ledarskapet försvagats utan att ersättas av någon elit, eftersom universitetsutbildning inte fanns tillgänglig. Kolonin överlämnades till en vald regering, och det första nationella valet hölls därför en månad före självständigheten. (Weiss, 2000: 27)

3.1.1 Förändringens vindar

Nationalisterna fångade i samband med självständigheten makten i landet med Lumumba som premiärminister och Kasavubu som första president. Landet stötte emellertid snart på svårartade ekonomiska problem (UN Publications, 1996: 175). Med hot från utbrytande krafter vilka stöddes av den belgiska armén, bland annat

från den mineralrika provinsen Katanga, sökte premiärminister Lumumba stöd hos FN som bidrog med sin ONUC- styrka på 30000 man. Att hejda Katangas utbrytning var av högsta prioritet, och eftersom ONUC byggde på resolutioner i FN:s säkerhetsråd räckte de inte för att fullständigt uppnå detta ändamål. (Weiss, 2000: 27) Man vände sig då till Sovjetunionen som utlovade vapen och strategiska råd som stöd (Renton et al, 2007: 90). När ryktet nådde den stationerade CIA-agenten, gav de stationen i Leopold-Ville uppdraget att mörda Lumumba. Plötsligt var Kongo en spelpjäs i ett globalt politiskt maktspel.. Mitt i krigets hetta avsattes dessutom arméchefen Lundula och ersattes av den amerikanske underrättelsetjänstens personlige hantlangare, Joseph Mobutu. Att detta skulle leda till en mer än trettio år lång diktatur med en bortom alla gränser lidande befolkning, var det ingen som då, på tidigt 60-tal, kunde förutse. (Gardell, 2007: 18)

3.2 Diktatur

1965 genomförde ovanstående arméchef en militärkupp med stöd från USA. Mobutus genomslagskraft hos befolkningen hade sina rötter i löften om fred och stabilitet (Renton et al, 2007: 111). 1970 styrde diktatorn med hjälp av dekret utan att ta hänsyn till landets parlament och fick vid folkomröstningen 1970 99,99% av landets röster (Gardell, 2007: 21).

1971 iscensatte den nationalistiske enväldshärskaren en autentisering genom att byta landets namn till Zaire, gav geografiskt viktiga orter inhemska namn, och ändrade sitt eget namn, till Mobutu Sese Seko Nkuku Ngbendu wa Za Banga, vilket betyder ”Den allsmäktige krigaren som genom sin uthållighet och vilja att segra, går från erövring till erövring med ett spår av eld efter sig” (Ehnmark och Wettermark i *Fokus* 08-11-28). Nu tog en av historiens största systematiska plundringar av en hel befolkning sin början. Genom att förstatliga alla utlandsägda företag, gick snart ca 240 miljoner dollar per år direkt ner i presidentens ficka men snart gick den Zairiska ekonomin bankrutt. Den krympande statskassan gick till köp av vapen för att hålla den allt upproriskare befolkningen på mattan när statsskulden började skena. IMF och världsbanken försökte ingripa genom att sanera det statliga konkursboet och införde IMF:s strukturanpassningsprogram 1982 vilket förvärrade krisen. (Gardell, 2007: 21) Vid det här laget kunde ingen försörja sig på hederligt arbete och den kriminella sektorn och smugglingstrafiken ökade för var dag.

3.3 De två Kongokrigen

1989 föll Berlinmuren och förändringen gjorde sig till känna även i Afrika. Frihetsrörelser världen över påverkade Kongo och 1992 utbröt äntligen en maktkamp mellan Mobutus maktelit och landet demokratiska krafter. Åren 1996 – 2003 präglades av våldsamma inbördeskrig mellan en mängd eliter och subgrupper. Det fanns två grundläggande orsaker till dessa konflikter; president Laurent Kabilas vilja att frigöra sig från de rwandiska och ugandiska krigsherrar som hjälpte honom att komma till makten, och inhemska kongolesiska rebelledare vilka motsatte sig den nya maktkonstellationen (Boulden, 2001: 24).

I kölvattnet till omvärldens förändring bildades en mängd nya rebellgrupper i Kongoregionen. I Zaire grundades bland andra AFDL (Demokratiska styrkonas allians för befrielsen av Kongo-Zaire) med frihetskämpen Laurent Kabila i spetsen, vars mål var att störta Mobutu från makten. Detta planerades tillsammans med RPF (Rwandan Patriotic Front) en rwandisk, tutsidominerad rebellarmé vilka tvingats fly över gränsen till Kongo i samband med folkmordet i Rwanda 1994 (Gardell, 2007: 27). Kriget varade i sjutton månader, tills den segerrika motståndarmén tågade in i huvudstaden Kinshasa i Maj 1997 och försatte Mobutu i landsflykt. Kabila blev ny president i Kongo och återinförde namnet Democratic Republic of the Congo. (Gardell, 2007: 26-27)

Så snart som möjligt började Laurent Kabila, som ny enväldshärskare, att sälja ut statskontrollerade egendomar i utbyte mot internationellt stöd (ibid.). Regimen hamnade snart i konflikt med IMF, Världsbanken och de internationella bolag som finansierat Kabilas rebellrörelse. Då fattade man det ödesdigra beslutet att utvisa sin allra trognaste allierade, den rwandiska armén, ur landet. Istället knöts band och avtal med Interahamwe, tidigare folkmordsmilis i Rwanda, och andra regimfientliga partier i Uganda och Rwanda vilket på nytt utlöste det rasande inbördeskriget. (Gardell, 2007: 25)

3.3.1 Det afrikanska världskriget

Åren 1998-2003 rasade det andra inbördes kriget i Kongo, vilket utvecklades till en av världens största humanitära katastrofer. Uganda, Rwanda och Burundi invaderade östra Kongo medan Angola, Zimbabwe och Namibia skickade grupper för att stödja president Kabila i utbyte mot exploateringskontrakt av värdefulla naturtillgångar. 2001 mördades president Laurent Kabila av sin livvakt och efterträddes av sin son Josef Kabila. (Gardell, 2007, 26)

I och med Josef Kabilas maktövertag kom så äntligen hopp om fred. Han skrev på Lusakaavtalet 1999, vilket utlovade val, en ny konstitution och maktdelning. 2001 beslutade FN att övervaka implementeringen av ovanstående löften och en ny styrka anlände till landet, MONUC, med 500 observatörer och 900 militärer. (ibid.)

4 Dagens situation

Det senaste året har varit händelserikt i Kongo. Hopp om fred har grusats flertalet gånger genom misslyckade försök till vapenstillestånd och fredsavtal. För en icke insatt läsare kan konflikten kännas främmande med svag förståelse för de talrika aktörerna och faktorerna som alla verkar som bränsle för kriget. Idag är konflikten främst koncentrerad kring landets östra provinser och har under året trappats upp av CNDP under ledning av Laurent Nkunda som vill skydda Kongos tutsiminoritet. Fler grupper har ingripit och olika förslag till lösningar har avlöst varandra.

4.1 Aktörerna bakom konflikten

För att underlätta förståelsen för den oerhörda komplexiteten bakom dagens situation krävs en förklaring till de talrika grupper och aktörer som strider på den enorma landytan. Vi har valt att bortse från vissa grupperingar vilka vi inte nämner i uppsatsen.

- *MONUC*. FN:s fredsbevarande styrka i Kongo, uppgått snart till 20 000 man och har befunnit sig i landet sedan 1999 för att säkerställa implementeringen av Lusakaavtalet.
- *FARDC* (Forcés Armées de la République Démocratique de Congo). Den nationella kongolesiska armén som ofta kritiserats för sina dåligt utrustade soldater, blodiga metoder och att de är illojala mot statsmakten.
- *FDLR* (Forces Démocratiques De La Libération du Rwanda) Består av tidigare folkmordsmilisen (*Interahamwe*) från Rwanda vilka flydde till Kongo efter 1994 då RPF (Rwandian Patriotic Front) tog makten i Rwanda vilken de i skrivande stund fortfarande innehar. Idag beräknas de vara ca 6000 - 7000 man.
- *CNDP* (Congrès National pour la Défense du Peuple) Tutsidominerad grupp vilken leds av Laurent Nkunda med huvudsakliga syftet att skydda den tutsiminoritet som finns i Kongo.
- *BANJUAMULENGE*. Tutsidominerad grupp vilka talar Rwandas officiella språk men bor i Kongo. Mobutu tillhörde denna grupp, vilka han tog under sina vingar när han satt vid makten. Dessa åtnjuter militärt stöd från CNDP och Nkunda. (Ehnmark & Wettermark i *Fokus* 08-11-28)

4.2 Fredsavtal

Den första avgörande ansatsen mot fred skedde genom det så kallade Nairobiavtalet (1997), ett bilateralt avtal mellan regeringarna i Rwanda och Kongo-Kinshasa (svt.se/Kongo). Fokus låg på problematiken med illegalt väpnade trupper i de östra delarna av Kongo där Rwanda utlovade ett indraget tillstånd att beträda gränsen för alla beväpnade grupper. Detta skulle minska våldsamheterna och Kongo skulle i gengäld bekämpa före detta FAR och Interahamwe, efterlysta av den Rwandiske regeringen. Regeringens intresse i en avvärjning av Rwandiska grupper, aktiva i Kongo, visade sig svagt vilket ledde till Nairobiavtalets sammanbrott. Vapenvilan varade knappt en månad fram till dess att regeringens trupper FARDC påbörjade en massiv offensiv i syfte att förinta rebellarmén CNDP vilken leddes av Nkunda. (FN-rapport, 11-02-08) En pressad Nkunda föreslog fredsamtal vilket ledde till det viktiga Gomaavtalet som skrevs under av 22 kongolesiska grupperingar i januari 2008. Gomaavtalet innebar vapenvila, tillbakadragandet av trupper och inrättandet av en buffertzonen som skulle övervakas av FN. Dock utelämnades FDLR, vilka inte ansågs vara en kongolesisk gruppering. Detta var den huvudsakliga anledningen till ännu ett förfall av fredsavtalen. Idag är Nkundas trupper överlägsna den Kongolesiska armén som till varje pris vill visa upp sin militära överlägsenhet. (Wettermark i *Fokus*, 07-11-08)

5 Konfliktens baksida

I en telefonintervju med Andreas Magnusson, säkerhetspolitiskt ansvarig och andre ambassadsekreterare vid svenska ambassaden i Kinshasa, presenterar han sina tankar kring de huvudsakliga orsakerna bakom konflikten. Flertalet lokala konflikter pågår vilket ökar komplexiteten men han belyser Kiwu- provinsens problematik. Magnussons orsaksfokus är riktat mot naturresurserna och konfliktens historiska och etniska aspekter.

Det faktum att Kongo ligger mitt i Afrika och är omringat av nio olika länder indikerar dess centrala roll för stabiliteten i hela regionen. Konflikten som pågår i Kongo idag påverkar alltså inte endast landets dryga 60 miljoner invånare utan i princip hela Centralafrika vilket stärker motiven till att häva konflikten inom en snar framtid. (Gambino, 2008: 24) De flesta analytiker är överens om att man inte kan förklara konflikten endast utifrån de tre omnämnda orsaksfaktorerna etnicitet, ekonomiska tillgångar eller politisk instabilitet. Det är snarare en kombination av alla tre faktorer som slutligen illustrerar det komplicerade nätverk vilket driver på konflikten och som bidrar till de skilda uppfattningar som presenteras i mediala sammanhang. Utfallet blir olika beroende på var fokus ligger, vilket lett till att vi valt att bryta ner de tre delarna och förklara dem var för sig. Detta för att senare kunna analysera situationen på ett mer heltäckande sätt.

5.1 Politisk problematik

Att tala om en konsolidering av demokratin kan kännas naivt när statsapparaten i Kongo knappt existerar. Utrikesdepartementet skriver i sin rapport från 2006 om mänskliga rättigheter i Kongo och att staten sedan fredsavtalet i december 2002 styrts av en övergångsregering bestående av ministrar från olika stridande grupper. Övergången till demokratiskt styre har gjort stora framsteg genom folkomröstning om en ny konstitution 2005, vilken officiellt antogs 2006. I juli 2006 genomfördes de första demokratiska valen på 46 år, då vinsten återigen tillät president Kabila att sitta kvar vid regeringsposten. I samband med detta ersattes övergångsregimen med denna demokratiskt valda president och hans regering. Council of Foreign Relations skriver i sin rapport att Josef Kabilas regering idag står inför substantiella utmaningar vilka inkluderar en utnyttjande och dåligt disciplinerad nationell armé, en genomgående korrupt officiell administration på alla nivåer och en avsaknad av infrastruktur utan basala funktioner. (Gambino, 2008: 31)

De mest essentiella åtagandena för dagens regering är att återskapa den offentliga administrationen, vilken helt kollapsat och att återinföra stabilitet och säkerhet i landet. För att ha möjlighet att skydda de mänskliga rättigheter vilka har

åsidosatts under årtionden av Kongos samtliga regeringar sedan självständigheten, krävs genomgripande reformer av administrationen. Övergångsregeringen har, under hela sin tid vid makten, varit splittrad och svag, främst på grund av sin sammansättning av tidigare stridande rebellgrupper. Vissa områden i landet har helt saknat övergripande kontroll från regeringen, och övervakas istället av olika milisgrupper med differentierade intressen.

Idag är situationen mest prekär för invånarna i Ituri-distriktet i Orientale, samt de två Kiwu-provinserna i landets östra delar. Alla dessa områden har spelat avgörande roll i de båda inbördeskrigen och är, än idag, föremål för mycket svåra humanitära förhållanden. Ungefär 30 000 personer avlider per månad i Kongo, som en direkt följd av konflikten på grund av svält och sjukdomar. (Regeringskansliets rapport, 2006)

Politisk problematik gör sig idag gällande även i samband med fundamentala yttrande- och tryckfrihetsrättigheter. Flera hot, trakasserier och mord på journalister genomfördes under året 2006 och under flera perioder har TV-kanaler stängts ner, främst i samband med korruptionsanklagelser riktade mot ledande myndigheter och politiker. Medieklimatet i landet karaktäriseras av hatbudskap och politisk propaganda. Lagen om förtal används än idag som ursäkt för att gripa journalister utan domstolsprocess. (ibid.).

5.1.1 Naturresurser och ekonomiska intressen

Kongos oerhörda, slumrande naturtillgångar, i form av bland annat regnskog, ädelmetaller och gummi, har sedan kolonialtiden format landets politik och ekonomi (Nest et al, 2006, 17). Redan i ett initialt skede av konflikterna blev ett halvt dussin länder involverade i konflikten, fast beslutna att behålla sin ekonomiska dominans i regionen och få ta del av de sagolika rikedomar som landet har att erbjuda (Nest et al, 2006: 12)

När Laurent Kabila kom till makten 1997, började han tidigt sälja ut statskontrollerade egendomar i utbyte mot militärt och ekonomiskt stöd (Nest et al, 2006: 24). Under slutet av 90-talet blev guld oförklarligt Ugandas näst största exportvara trots att de saknar egna fyndigheter. Samtidigt kastade sig nya kongolesiska rebellorganisationer in i jakten på exploaterbara råvarukällor. Men Nest et al skriver att ekonomiska agendor är en funktion av kriget, krig är inte en funktion av ekonomiska intressen (2006: 35). Författarna hävdar att aktörer i kriget initialt sett blev motiverade av politiska intressen men att dessa utvecklades till att bli ekonomiska. Vi vill understryka vikten av de ekonomiska faktorernas påverkan, i synnerhet vad gäller konfliktens långdragna tidsperspektiv. Även Anders Magnusson utpekar att naturresurserna är en viktig orsak till konflikten och understryker att striderna på detta sätt blir självförsörjande (08-12-08).

I och med konfliktens segdragna utseende ökar de ekonomiska intressena då det blir svårt för de olika militära grupperingarna att fortsätta försörja sig, och ekonomiska intressen används även för att motivera olika rebellgrupper till fortsatt strid.

I april 2001 publicerade den förre generalsekreteraren Kofi Annan en FN-rapport vilket dokumenterade orsakerna till kriget i Kongo. Denna lade skulden till

exploateringen av landets mineral- och skogstillgångar på ett tjugotal krigsherrar och politiker och länkade dessa ledare och företag i Uganda, Sydafrika och Tanzania vilka i sin tur stod i kontakt med amerikanska, franska och belgiska industrier. Till följd av publicerandet av dessa officiella individers olagliga handlingar mottogs denna rapport med så stort motstånd att den nödgades skrivas om. Den nya upplagan utpekade bristen på institutionell säkerhet som den viktigaste orsaken till kriget i Kongo. (Andréasson, 2001).

5.1.2 Etniska grupper

Kiwu-provinserna i öst har länge stått i krigets rampljus och många menar att den etniska tillhörigheten har en betydande roll för de rådande motsättningarna i området. Debatten kring uppdelningen av tutsier och hutuer har länge varit aktuell med rötter i det rwandiska folkmordet 1994. När en stor del ansvariga folkmördare från den besegrade extremistiska huturegeringen flydde över gränsen till de östra delarna av Kongo, destabiliserades läget och den etniska aspekten inom ramarna för konflikten förstärktes. Miljontals flyktingar föstes ihop i FN:s flyktingläger på kongolesiskt territorium nära gränsen till Rwanda. (Ehnmark & Wettermark i *Fokus* 08-11-28) Flyktinglägren blev centrum för träning och organisator för gamla soldater från rwandiska rebellgrupper som Interahamwe och FAR. Mycket kritik väcktes från omvärlden att FN, genom sina anläggningar, bidrog till dessa terrorliknande aktiviteter genom att de tillät alla grupper samlas under samma tak. (Renton et al, 2007: 173f)

I den aktuella debatten kring konflikten i Kiwuprovinserna finns tydliga spår av etniska vinklingar. Aktörer som Laurent Nkunda gör uppror mot president Kabila i syfte att skydda de kongolesiska tutsierna, sitt folk, från förföljelse. Nkunda anklagar regeringen för att misslyckas med denna uppgift genom att stödja FDLR, de fruktade rwandiska huturebellerna. En anklagelse som emellertid nekas av regeringen. (Ehnmark & Wettermark i *Fokus* 08-11-28) Tutsierna som bor i gränsområdet kallas för Banyamulenge och de har länge varit en måltavla för konflikten. I artikeln "En rövarhistoria", beskriver författaren Anders Ehnmark och journalisten Carl-Fredrik Wettermark den välkända intrigen med hjälp av den tyska uppfinningen kring boskapsskötarna och jordbrukarna i Kongo. Boskapsskötarna, tutsier, var ljusare och hade medelhavs näsor medan boskapsskötarna kallades hutuer och var något mörkare inom kategorin för bantufolk. Det var denna bild som belgierna senare adapterade när de valde särmetoden att utbilda tutsierna men inga andra. Naturligtvis skapade detta starka motsättningar mellan grupperna. En rövarhistoria som gör sig gällande än idag, när politiken hämtar inspiration från samma gamla sagor. (ibid.)

5.2 Vad har FN och MONUC gjort för att stoppa källorna till konflikten?

5.2.1 Politisk problematik

MONUC:s mandat kan delas upp i fyra faser; den första innefattar initieringen av det överenskomna vapenstilleståndet, fas två innefattar implementeringen av dessa, i den tredje fasen ligger fokus på DDR-processen (Disarmament, Demobilization, Reintegration) och den avslutande fasen innebär en underlättande övergång mot organiserade och trovärdiga val. (monuc.org/mandate 08-12-18) Problematiken med FN:s försök till utveckling av statens funktioner ligger i att det finns så många andra prioriteringar för tillfället. En humanitär katastrof pågår, vilket gör det svårt att sätta utvecklingen av de demokratiska principerna i första rummet. I en intervju av Nina Yacoubian för MONUC med dess Force Commander, General Babacar Gaye säger han att beskydd av civila är FN-truppernas första prioritet i dagsläget, vilket gör att alla former av utveckling av staten och dess funktioner får sitta åt sidan. Utmaningarna för utveckling är stora, den största i nuläget kanske infrastrukturens näst intill obefintlighet. Problematiken med oframkomligheten i landet är ett av de största hindren för FN-styrkorna. (Yacoubian, monuc.org/topstories 08-12-15) Council of Foreign Relations skriver i sin rapport från 2008 att de finansiella utvecklingsbidragen, främst från USA, inte har lyckats enas om en långsiktig och heltäckande strategi vilken lägger tonvikt på de fundamentala problem som faktiskt ger upphov till de rådande konflikterna. Både Goma- och Nairobiavtalet har misslyckats på grund av avsaknaden av seriösa incitament för militären att samarbeta med den centrala regeringen. (Gambrino, 2008: 30)

När man ser till FN:s och MONUC:s roll i uppbyggnaden av staten är det av stor vikt att belysa deras medverkande roll till det senaste och första demokratiska valets genomförande i landet 2006 där nära 18 miljoner kongoleser gick till valurnorna. Med starkt stöd från bland annat FN nådde valet relativt fria och rättvisa nivåer. MONUC hjälpte till med administrationen och försåg även, tillsammans med EU-stödda trupper, hela arrangemanget med säkerhetsstyrkor. Samtidigt som valen indikerade på viljan till att nå en mer demokratisk status och ett slut på konflikten kan hoppet om en konsolidering av demokratin kännas naivt. (Renton et al, 2007: 203f)

Ett program som UNDP utformat tillsammans med Afrikaprogrammet på Woodrow Wilson-centret är "*Intitiative pour un Leadership Collaboratif et la Cohesion de l'Etat*" (ILCCE). Detta program utformades år 2005 och syftade till att utbilda politiska ledare att handla i enlighet med de politiska riktlinjer som gäller i en demokrati, ett försök att undergräva korrruptionen i landet. Målet med detta FN-ledda program är att stärka landets statsapparats verksamhet och konsolidera demokratin. Ahamed et al skriver i sin externa mittperiodsrapport från 2007 att man rekommenderar exempelvis staten att förstärka sin liering med MONUC genom utbyte av officiell information och genom att hjälpas åt att utbilda nya politiska ledare och representativa. (Ahamed et al., 2007)

Ett viktigt steg i FN:s arbete med att stoppa de talrika rebellgruppernas frammarsch, är deras strävan för att arbeta i linje med ovan nämnda DDR-modellen. Tillsammans med CONANDER, ett regeringsinitiativ för

implementeringen av DDR, har FN genom UNDP (United Nations Development Programme) sedan några år tillbaka försökt implementera modellen. Det började i Ituriprovinzen med det ursprungliga målet att avvärja kämparna, tygla spridningen av vapen och därigenom stilla våldet. Programmet syftade till att återintegrera 15,000 före detta rebellsoldater till det civila samhället och/eller till FARDC- armén. Fem frizoner och mottagningar öppnades där ansökningar togs emot från de soldater som hade modet att lämna det förhållandevis ”trygga” livet i rebellarméerna. MONUC såg till att dessa frizoner skyddades, vilket var av stor vikt eftersom dessa kämpar många gånger hotades till döds om de valde att förråda armén genom ett deltagande. (Rapport, Amnesty International, 2007: 34) Komplexiteten med DDR-programmen kan lättare förstås med detta utlåtande från en anonym, före detta rebellsoldat;

”These people have tricked us. We risked our lives to hand in our weapons, because our chiefs who owned these weapons are angry with us. Some of our friends have been killed because they joined the programme. Now, we can no longer live in our villages, because people are looking to kill us” (Rapport Amnesty international, 2007: 19)

Trots massiva försök till nedrustning svarade majoriteten av de tillfrågade hushållen i Ituri och Kiwu i en undersökning gjord av Amnesty International att de såg pessimistiskt på den långsiktiga integreringen för dessa människor tillbaka till samhället och den nationella armén. (ibid.)

5.2.2 Naturresurser, ekonomiska intressen och etnisk problematik

Då vi fastslagit naturresurserna som en relevant orsak till konflikten, skulle en lösning på detta problem kunna leda till markant förbättring av landets ekonomi, om vinsten istället skulle stanna i landet och på så sätt tillfalla invånarna. Detta grundar sig i alla olika gruppers ekonomiska intressen i dessa ofantliga rikedomar. MONUC: s möjligheter att åtgärda detta grundläggande problem är begränsade då denna illegala verksamhet förekommer i många led, från gruvorna i Kongos djupa skogar till smugglarna som säljer rikedomarna vidare till köpmän i Afrika och andra kontinenter tills de kommer till oss, konsumenterna, i väst. En FN-rapport från 2002 visade att ett 80-tal internationella bolag har brutit mot internationella bestämmelser vid utvinning av råvaror i Kongo. Därför har FN sammanställt en svart lista över de internationella företag som köper råvaror från Kongo (afrikagruppen.se/Hernborg, 2003).

Den etniska aspekten på konflikten är mer abstrakt då den kan ses som en sorts täckmantel vilken de olika rebellgrupperna använder för att dölja sin önskan att kontrollera landets naturrikedomar. Svårigheterna med etniciteten gör sig emellertid synlig i konflikten kring FN:s mål att nedrusta alla grupper för att tillslut ha kvar en enda armé; den nationella FARDC- styrkan. Många kongoleser är nämligen rädda för att gå miste om de lokala rebellgrupperna som utger sig för att skydda just deras specifika by, med vilka de känner starka etniska släktband. Den nationella armén FARDC representerar många, för kongoleserna, främmande

etniska grupper och bidrar till en tveksam inställning till denna förändring bland det kongolesiska folket. (Rapport Amnesty International, 2007: 37)

6 FN

“No organization in the world embodies as many dreams, yet delivers as many frustrations, as the United Nations” (Thakur, 2006: 6)

Den principiella diskussionen kring FN:s humanitära interventioner handlar om det är rätt eller fel att ingripa i ett lands interna politik, vilket är ett moraliskt och etiskt dilemma. Detta rör även dogmen om de moderna staters självständighet, och hur suveränitetsbegrepp kan komplicera ett gemensamt arbete mellan flera stater. Vissa anser att FN handlar som en överstatlig världspolis medan andra anser att humanitära interventioner är berättigade i vissa extremfall om möjligheten finns att stoppa brott mot mänskliga rättigheter eller brott mot mänskligheten. Denna diskussion kan göras ännu mer teoretisk; kan man döda i syfte att rädda liv? Detta är ett resonemang på hög teoretisk nivå, vilket inte är vad vi är ute efter. I fallet Kongo måste man se diskussionen ur en annan vinkel, då faktum är att den kongolesiska staten vädjade till FN om hjälp att stoppa stridigheterna i landet. Därför handlar denna diskussion snarare om begreppet *fredsbevarande* interventioner å ena sidan, och *fredsfrämjande* interventioner å andra sidan. MONUC: s mandat förändrades efter en tid från att gå från det förstnämnda till att hamna i någon slags gråzon mellan de båda begreppen. Definitionerna av dessa koncept är inte helt klara och definitivt inte helt konkreta, vilket gett upphov till en del problematik.

Hindren som legat i vägen för MONUC: s arbete är många. Det största är antagligen det vanligaste som går att finna hos stora organisationer; avsaknad av resurser. Dessutom har MONUC: s insatser blivit kritiserade av många, från såväl inblandade som utomstående aktörer, och styrkans soldater har inte alltid det bästa ryktet.

6.1 Fredsbevarande eller fredsfrämjande insatser? Vilka medel har används?

ONUC, FN-styrkan som befann sig i Kongo mellan åren 1960-1964, lydde under kapitel VI i FN-stadgan och en av de första trupperna i sitt slag att agera i fredsbevarande syfte. Därför kategoriseras ONUC som en traditionell *fredsbevarande* operation. När MONUC anlände 2000 i samband med implementeringen av Lusaka-avtalet, var målet att återetablera lag och ordning i landet och att säkra skydd för civilbefolkningen (Boulden, 2001: 36-7). År 2004 blev situationen i Kongo så kritisk att man placerade MONUC: s mandat under kapitel VII i FN-stadgan. Detta innebar att MONUC fick legitimitet att utnyttja

våld i *fredsfrämjande* syfte. Med mer än 17000 man och ytterligare 3000 på väg till krigsskådeplatsen, är MONUC idag världens största och mest kostsamma fredsoperation. Dess framgångar och besvikelser har stor påverkan på FN:s allmänna framtidsutsikter att kunna tillgodose världens krigsdrabbade områden med fredsbevarande och fredsfrämjande styrkor.

Målet med FN:s intervention i Kongo har under historien varit mycket omdiskuterad. Traditionellt innebär inte fredsbevarande åtgärder att styrkorna skall ha möjlighet att stoppa kriget i praktiken, utan snarare att ha mildrande effekter på de humanitära omständigheterna och hjälpa de stridande trupperna på traven mot en fredlig lösning. Av erfarenhet från operationer runt om i världen krävs mycket tid och tålamod för att nå sådana mål, vilka sällan har en ensidig lösning.

Det ursprungliga kapitel VI blev ifrågasatt efter att MONUC:s styrkor blivit överfallna av kongolesisk milis i Bunia 2003. Utan att kunna försvara sig själva tillkallades hjälp från EU, vilket resulterade i att mandatet utökades enligt kapitel VII året därpå, vilket innebar; *Action with respect to threats to the peace, breaches of the peace, and acts of aggression*. (Gambino, 2008: 31) Det nyintroducerade mandatet gav trupperna auktoritet att använda alla nödvändiga medel, inom ramarna för dess kapacitet, för att försvara civilbefolkningen under överhängande hot om fysiskt våld; och för att bidra till utveckling av säkerhetsförhållandena (monuc.org/mandate).

Befogenheten från FN:s säkerhetsråd, att utnyttja våld, skall tillgodoses i situationer vilka hamnar i gråzonen mellan fullskaligt framtvingande av fred och traditionella fredsbevarande interventioner vilket just är fallet i Kongo (Boulden, 2001: 2f). Reglerna för denna gråzon har sitt ursprung i artikel 40 i FN-stadgan, vilken auktoriserar Säkerhetsrådet att ta tillfälliga medel vilka är ”without prejudice to the rights, claims or position of the parties concerned”. Definitionsmässigt kallas denna term *Peace Enforcement*, vilken ursprungligen kommer från förre Generalsekreteraren Boutros Boutros-Ghalis förslag i en agenda för fred, att införa fredsfrämjande trupper. (ibid.). I motsats till kapitel VI, vilket behandlar situationer som *kan* leda till ett hot mot internationell fred och säkerhet, handlar kapitel VII om redan existerande hot av sådant slag. (Boulden, 2001: 10).

Konceptet *fredsbevarande* operationer hamnar någonstans mellan de fredliga dispyt-resolutioner föreskrivna i kapitel VI och de fredsfrämjande insatser som beskrivs i kapitel VII. (Boulden, 2001: 14). Karakteriserande för denna slags operationer är att sannolikheten för frånvaron av samtycket till intervention från FN saknas hos en eller alla parter i en konflikt, vilket är fallet i Kongo. Ursprungligen var användandet av våld i Kongo auktoriserat för att undvika inbördeskrig och för att försäkra tillbakadragandet av utländsk milis. Med detta i åtanke skulle MONUC:s insatser i Kongo i dagsläget definieras som varandes i gråzonen mellan fredsbevarande och fredsfrämjande. Något som ligger till grund för den kritik de fått gällande oklara mål och inkonsekventa linjer i samband med våldsutövande. Problematiken handlar alltså om MONUC:s ovilja att använda våld, vilket har sitt ursprung i en mängd olika faktorer som behandlas nedan.

6.2 Hinder som har stått i vägen för FN:s insatser

Vi ställer oss frågan vad som ligger bakom den utbredda kritiken mot FN-styrkan i Kongo. Beror det på resursbrist och behov av förstärkning eller är kongolesernas allmänna hat mot FN och utländska trupper för djupt rotat? När man säger att FN i Kongo har misslyckats, vem och vad är det främst som kritiseras?

Anders Magnusson förklarar svårigheterna för FN:s insatser med obalansen mellan mandatet i förhållande till landets storlek. MONUCS soldater är främst koncentrerade till Nordkiwu vilket gör det svårt att samtidigt skydda och finnas till för resten av landet, vars storlek motsvarar hela Västeuropas. Uppdraget och dess mandat är vidare komplicerat och relativt svårtolkat i förhållande till sina ramar. Aktuella korruptionsindex som finns tillgängliga ger oss även en bild av hur svårt det kan vara för MONUC att samarbeta med den inhemska statsapparaten. I Transparency International Corruption Perception Index 2008 intog Kongo plats 171 av 180 länder, vilket visar på djupt rotade illegala traditioner på alla nivåer i samhället (transparency.org).

Ett av de största problemen för FN:s arbete i Kongo är västländernas ovilja att skicka sina soldater till landet. EU:s åsikter går isär efter att FN ansökt om fler trupper. Belgiens utrikesminister De Gucht anser att EU kan skicka två av sina elittrupper på 1500 man var, men blir motsagd av den brittiske utrikesministern som hävdar att europeiska länder som vill skicka manskap utomlands bör göra det genom FN och inte genom EU. Majoriteten av truppbidragen kommer från utvecklingsländer, vilka är väldigt generösa med att sända dit sina trupper, men som inte har rätt utrustning o utbildning (Magnusson, 08-12-08). De länder som sänt flest manskap till Kongo är Bangladesh, Indien, Pakistan, Sydafrika och Uruguay. Säkerhetsrådet beslutade 2008 att sända 3000 extra soldater till Kongo, men även vissa EU-länder vill bidra. Frankrike motsätter sig förslaget då man hävdar att DRC ligger alldeles för nära Rwanda, med vilka Frankrikes relation är mycket spänd. (AP, 08-12-08)

Varken den kongolesiska staten eller dess parlament spenderar en penny för att finansiera MONUC, i motsats till vad rykten säger (MONUC.org/budget). De största givarländerna är i stället USA, Frankrike, Belgien och Tyskland, med Sverige på 10e plats. Kofi Annan ansökte, på sin tid, ett upprepat antal gånger om ökad finansiering för att MONUC skall kunna fullfölja sina uppgifter. (ibid.)

I tidningen Fokus beskrivs FN som ”ogillade av alla parter: regeringen, rebellgrupperna, civilbefolkningen och Rwanda. Med sitt svårtolkade mandat och sexuella skandaler i bagaget har FN stött på mycket motstånd från samhällets alla delar vilket gjort uppdraget mycket svårarbetat”. (Ehnmark & Wettermark i *Fokus* 08-11-28) Det utbredda hat som finns mot FN-styrkan i Kongo förstärks efter avslöjandet av de fruktansvärda övergrepp som utförts av FN soldater gentemot kongolesiska barn och kvinnor. ABC har i undersökningar från 2005 avslöjat hundratalsfall där FN:s fredbevarande styrka har våldtagit kvinnor och köpt sex, ett självklart brott mot FN:s regelverk. Övergreppen har dock minskat efter att USA:s f.d. utrikesminister Colin Powell skärpt åt handlingsreglerna för FN trupperna, vilket resulterat i en minskning av antalet upptäckta fall. Lite

ansträngning har emellertid lagts på att hjälpa de som fallit offer för dessa övergrepp. (Renton et al, 2007: 162) Vidare har uppmärksamhet väckts kring ryktet om att MONUC sedan länge vetat om Laurent Nkundas bakgrund, med stora brott mot mänskliga rättigheter, men trots denna vetskap inte utfört någon utredning mot honom. (Turner, 2007: 161) Bilden av FN som opartiska, välvilliga och rättvisa blir skev och minst sagt förändrad till följd av de ovan nämnda avslöjandena.

Senast och lättast att förklara är de rwandiska tutsiernas känsla av att FN och stormakterna lämnade dem åt sitt öde i folkmordet 1994. Även lumumbisterna och katangesernas fientliga inställning mot FN kan förstås utifrån historiens misstag från dessa utomstående aktörers agerande. (Weiss, 2000: 26 ff) Vissa menar exempelvis att ONUC misslyckades med sitt uppdrag och indirekt stödde mordet på Lumumba genom att förespråkade ”västmakternas favoritdiktator” Mobutu. En bortträngd historia inom FN men emellertid i gott minne hos de lumumbister som tar upp platser i regeringen. Detta förklarar delvis det svaga stöd FN har hos det kongolesiska folket idag. (ibid.)

7 Analys

7.1 A ”Garbage Can Model” på fallet MONUC

Hur kan man applicera GCM-modellen i detta fall? Med utgångspunkt i de tre teoretiska huvudinstrument vilka utgör GCM-modellen gör vi här ett närmande att tillämpa och kategorisera MONUC: s arbete.

Problematic Preferences berör oklarheterna gällande målsättningar inom en organisation. I detta fall handlar det främst om att preferenserna hos de talrika makthavarna inom FN är tvetydiga. Med näst intill hela världens länder på sin medlemslista, riskerar målsättningarna att bli svårtolkade och mångsidiga. Ett exempel är Frankrikes presidents starkt negativa uttalanden om frågan att skicka en EU-trupp till FN, vilket skulle vara av stor vikt för FN:s arbete då den styrka som finns i Kongo idag mestadels härstammar från länder vilka själva har svårt att erhålla tillräcklig utbildning och utrustning till sina soldater (monuc.org/budget). Samtidigt anser många andra ledande politiker att en EU-styrka skulle vara lämplig, inte minst när det utlyses ett behov av en förstärkning i Kongo med 3000 man.

Detta problem förstärks i nästa steg, på operationell nivå bland trupperna på plats i krigets Kongo vilka är i behov av konsekventa och konkreta handlingslinjer. Skillnaden på en fredsbevarande och en fredsfrämjande styrka är av stor vikt för hela truppens arbete, och att hamna i denna gråzon hotar att förhindra optimala resultat med en operation.

Problem som ligger utanför FN:s ansvarsområden och inom samma problemområde, är av värde för denna analys. Preferenserna hos makthavarna inom de flertaliga grupperingar som är aktiva i landet är oklara och tvivelaktiga. Lockelsen att agera i opportunistisk anda genom att berika sig själva av landets fyndigheter är ett stort problem, så stort att vi utsett det till en av konflikternas huvudorsaker. I enighet med den etniska teorin om instrumentalism använder makthavarna etniska slagord som täckmantel för den egentliga drivkraften i detta fall; att berika sig själva (Föreläsning Sannerstedt 08-10-20). Vidare är det ofta osäkert vilka grupperingar som verkligen samarbetar, både för betraktare och för de inblandade. Den nationella armén, som borde samarbeta med regeringen och MONUC anklagas samtidigt för att stödja FDLR i direkt motsats till deras utsatta mål.

Unclear Technology syftar till att medlemmarna i en organisation är osäkra på vilka regler, strukturer och processer som eftersträvas inom organisationen. Än en

gång berör detta problemområde vilka medel som är tillåtna vid en FN-intervention som denna. Som vi tidigare har nämnt har FN kritiserats för att inte utnyttja sitt mandat att använda våld, vilket de enligt kapitel VII i FN-stadgan har rätt till. Detta beror antagligen på vanan att inte ha möjlighet att göra det i tidigare sammanhang hos soldaterna, vilka under kapitel VI antagligen riskerar straff vid felaktig användning av våld. Att inte vara på det klara med vilken typ av gränser som gäller inom ramarna för våld "när det krävs" är farligt. Antingen kan man bli rädd för komplikationer och avstå från våldsutövande helt och på så vis stå på den säkra sidan, eller så finns risken att man går för långt, och vilka bör följderna bli då? Detta är en genomgående problematik i FN:s organisation, att använda oklara formuleringar, vilket har att göra med att FN representerar alla, de som intervenerar, de som krigar och de som vill försvara sig, men samtidigt ingen alls.

Fredsavtalen i Kongoområdet, drivna av påtryckningar från bland annat FN, har varit talrika men inte alltid verkningsfulla. Alla syftar de till att främja fred med olika metodologiska tillvägagångssätt. Problemet kan vara att det finns för många processer att rätta sig efter, men ingen tillräckligt slagkraftig. Ett nytt avtal i Maastricht-anda skulle vara önskvärt i regionen för att helt börja om på nytt och bryta de destruktiva krigscyklerna som i nuläget befinner sig långt från en fredlig utgång.

Press- yttrande- och tryckfrihetslagarna är inte demokratiskt tillfredsställande. Officiellt anser sig parlamentet vara demokratiskt sedan valet 2006, men med befolkningens rädsla till uttalandefrihet i baktankarna, stämmer inte detta. Detta är ett problem för MONUC, då det är svårt att få tag på information från rättmätiga källor, och inte bara från talesmän bundna av korrupta källor.

Fluid Participation innebär att många olika aktörer är involverade i beslutsfattandet och dessutom byts ut allt eftersom, vilket är ett problem inom FN då organisationen är mycket omfattande till sin storlek och vad gäller organens olika syften och uppgifter. Det blir svårt att få en genomgående policy på många plan när tjänstemän och beslutsfattare byts ut på regelbunden basis. Eftersom dessa skall besluta om allt som gäller MONUC blir problemen omfattande när det gäller att verkställa de beslut som faktiskt tas.

Dessutom är det svårt att överföra den know-how som följer av erfarenhet, både teoretisk och praktisk, vilken kan gå förlorad när FN:s soldater och ledare har en tendens att bytas ut, antingen på grund av att kontrakt löper ut (som inom FN) eller att anställda inom MONUC får psykologiska följder av krigsupplevelser och helt enkelt inte vill stanna kvar. Trupper stannar inte alltid tillräckligt länge på samma plats för att lära känna tradition, omgivningar och etniska förutsättningar.

7.2 Potentiella åtgärder för en mer effektiv konfliktlösning

Om FN ska kunna spela en avgörande roll för att få slut på det krig som ställt så många olika militära grupper och så många afrikanska länder mot varandra, måste arbetet bygga på en realistisk uppfattning av hur pass villiga parterna är att sluta fred. Anders Magnusson anser att de tre viktigaste komponenterna som skall leda till en förbättring av Kongos kritiska läge är; 1) en fullständig implementering av Nairobi- och Gomaavtalen 2) en reglering av mineralexporten och 3) en decentralisering och lokal fördelning av politiska makten. (08-12-08) Själva anser vi att konfliktens orsaker och källor är intimt förknippade med varandra och av yttersta vikt vid planeringen av ett åtgärdsprogram. Vi anser att FN och MONUC, med sitt starka mandat av omfattande storlek, har en enorm kapacitet för att stoppa källorna till konflikten. Att arbetet leds av representanter med stor kännedom om området, som exempelvis the Great Lakes utvalde medlare Mkumba, är i vår mening en viktig grund att stå på. Mkumba har diplomatiska erfarenheter och liknar själv på många punkter de lokala ledarna i regionen, vilket gör att han, enligt oss, borde vara ett typexempel på en politisk personlighet som skulle kunna gå i spetsen för ett komplicerat arbete som detta.

Vi anser att MONUC borde fortsätta sitt arbete med DDR-modellen och avvapningen av illegala arméer. Stor vikt måste läggas på att skydda deltagarna i reformprogrammen som ofta utsätts för hot och förföljelse efter ett sådant modigt beslut. En viktig åtgärd är att införa straff, vilka faktiskt efterlevs i praktiken, som substitut för den rådande straffriheten, dagens verklighet till följd av plundringar och dylika övergrepp. Regeringen i Kinshasa måste sluta stötta FDLR och likaså Rwandas regering gentemot CNDP. Utan deras stöd skulle dessa stora rebellgrupper ha svårare att överleva, vilket är ett optimalt utgångsläge för stabilitet. Exempelvis skulle MONUC på detta plan kunna förstöra dessa gruppers träningsanläggningar och olagliggöra exploateringen av naturresurser som håller dessa grupper vid liv.

En ny eller grundligt omorganiserad regeringsarmé är ännu en åtgärd vi efterfrågar. Genom en säkerhetsreform borde den nuvarande FARDC- styrkan omskolas och tränas i att anamma de fundamentala mänskliga rättigheterna som en bas för framtida arbete.

Gällande kontrollen av naturresurser av vissa stora verksamheter skulle detta kunna utföras av MONUC för att eliminera den illegala handeln som ger upphov till konfliktens självförsörjande karaktär. Ett bra exempel är det USA-ledda företaget *Freeport McMoRan Copper and Gold Inc*, som är ett av de allra största i sitt slag, vilken står på FN:s svarta lista gällande illegal handel med naturresurser från Kongo. (afrikagruppen.se/Hernborg, 2003) Enligt oss finns två lösningar; antingen går man till källan av problemet, eller till problemets sista led; konsumenten. Att sprida budskapet till världen skulle vara ett annat sätt att upphäva den illegala handeln med naturresurser. För problematiken är så stor, med så många aktörer, att det är mycket problematiskt för MONUC att ensamma stoppa handeln.

Slutligen bör MONUC fördjupa sitt samarbete med de icke-statliga organisationer, NGO: s, som befinner sig på området, för att effektivisera hjälparbetet. Detta istället för att spela ut varandra, speciellt framfarten av förmödenheter till människor som svälter. Samarbete har genomförts mellan MONUC och ett flertal NGO: s såsom Amnesty International och Läkare Utan Gränser, men i vår mening kan många förbättringar utföras. (lakareutanranser.se & amnesty.org.uk) Ett förslag är att eskortera hjälporganisationer till områden som anses vara mycket farliga. Infrastrukturen i Kongo saknar ofta funktion och det är därför svårframkomlig terräng i många områden. MONUC- arrangerad eskort av dessa organisationer och hjälparbetare skulle kunna vara ett fruktsamt samarbete.

Vi är medvetna om att dessa är långtgående, tidskrävande lösningar men belyser emellertid vikten i att sträva åt målen för FN och andra internationella aktörer som finner intresse i ett fredligare Kongo, då denna konflikt annars riskerar att fortsätta i all oändlighet.

7.3 Har den FN-stödda interventionen i DRK varit behjälplig i att motverka de viktigaste källorna till konflikten?

Trots en mängd kritik från olika håll, inte minst från kongoleserna själva, är det svårt att fullständigt kritisera MONUCS närvaro i Kongo-Kinshasa. Många menar att landet skulle kollapsa helt och hållet utan FN:s hjälp. Kanske skulle konflikten fått ett snabbare slut om MONUC aldrig intervenerat i Kongo, men detta är en icke fruktsam diskussion. Som vi skrev i vår inledning, tror vi att det är allmänt känt att man måste gå till botten av ett problem för att finna en långsiktigt hållbar lösning. Vi har presenterat ett antal olika konfliktorsaker och deras påverkan på den fortgående striden i Kongo-Kinshasa. Vår hypotes grundar sig i att FN:s fokus ligger på de humanitära svårigheterna, vilket är något som hindrar dem från att gå till botten med problemet. Vi hävdar att FN:s arbete skulle bli effektivare om de satte även andra mål i blickpunkten, mål som att undanröja de viktigaste konfliktorsakerna för att kunna uppnå en hållbar fredlig lösning.

För att förbättra situationen i Kongo bör MONUC, som vi tidigare skrivit, rangordna sina syften och mål, för att förtydliga de handlingsplaner som styrkorna skall följa. Detta bör baseras på vad som kan ge tydligast resultat, det vill säga vilken källa som är viktigast att gå till botten med snarast. De källor vi fokuserat på; den politiska problematiken, etnicitetens komplikationer och naturresurserna, är alla tätt sammankopplade. Enligt oss är det svårt att urskilja en realistisk lösning till de etniska problemen, vilken skulle ligga hos MONUC. Samma sak gäller problematiken med den politiska instabiliteten. Vi har svårt att finna snabba, verkningsfulla handlingsplaner för dessa problem och vår teori är att dessa problemområden endast kan lösas av krafter från det egna civila samhället. Däremot har MONUC realistiska möjligheter att nå källan till problemet gällande

naturresurserna, något som skulle kunna vara en fredsprocess behjälplig på många sätt. Att utvinna naturresurser och låta förtjänsten tillfalla landets befolkning istället för multinationella utländska företag och krigsherrar, är ett icke alltför verklighetsfrämjande mål. I enlighet med detta resonemang anser vi att detta problem är det viktigaste att gå till botten med, så snart som möjligt, då MONUC tros ha möjligheter att lyckas lösa detta.

Många anser att MONUC haft svårigheter i att utnyttja sin tilldelade våldsauktoritet. Detta är en fundamental diskussion som väcker många känslor och som rör fundamentala moraliska ställningstaganden. Hur mycket "världspolis" har FN rätt att agera? FN:s stadgar bygger på normer av suveränitet och är framstående, grundläggande byggstenar för det internationella systemet. Vi har accepterat FN som överstatlig säkerställare av ordningen, i den mån det är möjligt, men hur långt får man gå för att återställa freden? I Kongos fall skulle vi vilja hävda att man bör få gå relativt långt. Enligt oss bör MONUC:s mandat vara fullskaligt fredsfrämjande för att förhindra att dagens humanitära katastrof får fortlöpa. Den basala diskussionen om huruvida det bör vara tillåtet att förhindra våld med våld bör i detta fall vara självklart; situationen för invånarna i Kongo är så katastrofal, att det bör vara en självklar sanning att tillåta MONUC att göra allt för att förbättra förhållandena som råder i skrivandets stund.

När man talar om MONUCS lyckade aktioner i landet bör man belysa de konkreta lösningar som vidtagits involveringen i de framtagna fredsavtalen; stödet vid det senaste demokratiska valet och den humanitära hjälpen som skyddat landets civila. I dagsläget sköter MONUC de uppgifter som annars tillfaller militären i varje land. Förutom att patrullera, utbildar MONUC också den lokala polisen och militären för att så småningom kunna klara sig på egen hand. Trots att vägen dit väntas vara lång har man, om än i liten skala, lyckats integrera en del milis i den nationella regeringsarmén.

De organisatoriska problem som ligger bakom orsakerna till att MONUC inte kunnat stoppa källorna till konflikten är många. Dessa grundar sig i alla tre kategorier av problem som GCM-modellen fokuserar på. Hade målsättningarna för interventionen varit tydligare hade det varit lättare att följa konkreta handlingsplaner redan i ett initialt skede. Hade ramar och regelverk för interventionen varit mer detaljerat beskrivna, i synnerhet gällande huruvida operationens syfte var fredsfrämjande eller fredsbevarande, skulle det underlättat utgångspunkterna för soldaterna på plats att undvika problemen som följde i kölvattnet av denna diskussion. Och slutligen, hade det gått att undvika att ansvariga för operationen, både administrativt och på plats i Kongo, hade bytts ut på regelbunden basis, hade man kunnat undvika att göra upprepade misstag och utvecklas under arbetets gång.

7.4 Några sammanfattande ord

Huruvida den FN-ledda interventionen i Kongo varit behjälplig i att motverka de viktigaste källorna till konflikten är vi kluvna. Det finns inget rakt svar på denna mycket komplicerade frågeställning. Det vi kan se tydligt är att MONUC inte lyckats motverka de källor som vi utsett som viktigast till konflikten. Detta har i vissa fall att göra med att det inte ligger inom ramarna för MONUC: s mandat, eller att det finns svårigheter att konkretisera handlingslinjer för styrkorna gällande problemområden som exempelvis etniska slitningar. Vi tror dock att orsakerna till problematiken ligger inom FN, gällande de faktorer som GCM-modellen tar upp. Om FN från början givit MONUC klarare riktlinjer för sina uppgifter hade man i ett tidigt skede kunnat undvika många problem som under tiden uppkommit. Dessutom tror vi att det finns mycket som MONUC skulle kunna genomföra i dagsläget, men som av olika, okända, anledningar inte genomförs. Att motverka att utländska företag, krigsherrar och politiker exploaterar naturresurserna är en källa till konflikten som MONUC skulle kunna motverka genom att kontrollera utvinningen av de olika tillgångarna. I slutändan är det enligt oss samarbetet mellan FN och kongoleserna själva att kommer avgöra hur långt fredsarbetet når. Ett orostecken är att den kongolesiska regeringen i dagsläget inte bidrar med en minsta krona till MONUC: s arbete, en annan är det utbredda hat hos folket som vi tidigare diskuterat. Så länge viljan till samarbete och därmed förändring saknas kommer FN och MONUC, oavsett organisatoriska förbättringar, ha det svårt att någonsin nå önskade mål om fred i Kongo.

8 Referenser

- Ahamed, Said Abass – Bomboko, Francesca – Dieng, Ely, 2007. "Extern Mid-Term Evaluation of the Project "Initiative for a Collaborative Leadership and the Cohesion of the State"". http://www.wilsoncenter.org/news/docs/Microsoft%20Word%20-%20Final_draft_UNDP_ILCCE_Evaluation_0625%5B2%5D.pdf
- Andréasson, Kristofer, 2001. *Kongo – Kolonialism och Kolonisationer*. C-uppsats vid Lunds Universitet.
- AP, 12-12-08. "Sarkozy: African, not EU forces to fight in Congo". <http://www.monuc.org/news.aspx?newsID=19583>
- Boulden, Jane, 2001. *Peace Enforcement: The United Nations Experience in Congo, Somalia and Bosnia*. Westport: CT Praeger.
- "Budget," 2006. Senast besökt 08-12-18. <http://www.monuc.org/News.aspx?newsID=11533&menuOpened=About%20MONUC>
- "Congo: Amnesty report uncovers government-backed agents of torture", 25-10-07. http://www.amnesty.org.uk/news_details.asp?NewsID=17499
- "Democratic Republic of the Congo", 2008. <http://www.amnesty.org.uk/content.asp?CategoryID=581>
- "DRC: DDR and Reform of the Army", 2007. AI Index: AFR 62/001/2007 Amnesty International January 2007 Democratic Republic of Congo; Disarmament, Demobilization and Reintegration (DDR) and the Reform of the Army.
- "Ebolautbrott i Kongo-Kinshasa; Läkare Utan Gränser utökar insatser", 13-09-07. <http://www.lakareutangranser.se/sv/nyheter/2007/September/Ebolautbrott-i-Kongo-Kinshasa-Lakare-Utan-Granser-utokar-insatser/>
- Ehnmark, Anders - Wettermark, Carl-Fredrik, 2008. "Femtioåriga kriget", *Fokus*, no. 48, 08-11-28.
- Esaiasson, Peter – Gilljam, Mikael - Oscarsson, Henrik – Wägnerud, Lena, 2007. *Metodpraktikan; Konsten att studera samhälle, individ och marknad*. 3e uppl. Sockholm: Nordstedts juridik AB.
- Gambino W., Antony, 2008. "Securing Peace, Sustaining Progress". *Council Special Report* no 40, oktober 2008.
- Gardell, Carl Johan, 2007. "Kan Kongo-Kinshasa frigöra sig från sin historia?" *Världspolitikens dagsfrågor*, no 6. Stockholm: Elanders Gothab.
- Hernborg, Emma. (2003). "Konflikten som glöms bort". Senast uppdaterad 29-08-05. *Södra Afrika* no 9-10.
- "Kongo- Kronologi och Källor", Senast besökt 09-01-04. <http://svt.se/svt/jsp/Crosslink.jsp?d=58360&a=1250660&printerfriendly=true>
- Kronsell, Annika, 1997. *Greening the EU- Power practices, resistances and agenda setting*. Lund University press: Lund.
- Lipson, Michael, 2007. "Garbage Can Model of UN Peacekeeping", *Global Governance* no 13.

- Magnusson, Andreas, Andre ambassadsekreterare, politisk rapportering, säkerhetsfrågor vid svenska ambassaden i Kinshasa, 08-12-08. Telefonintervju.
- ”Mandate”, 2006. Senast besökt 08-12-18.
<http://www.monuc.org/News.aspx?newsID=11529&menuOpened=About%20MONUC>
- Nest, Michael (huvudförfattare) – Grignon, Francois – Kisangani F., Emizet, 2006. *The Democratic Republic of Congo: Economic Dimensions of War and Peace*. Lynne Rienner publisher, Inc.: Colorado.
- Regeringskansliets rapport, 2006. ”Mänskliga rättigheter i Demokratiska Republiken Kongo”. Utrikesdepartementet.
- Renton, David – Seddon, David – Zeilig, Leo, 2007. *The Congo: Plunder and Resistance*. London: Zed Books Ltd.
- Sannerstedt, Anders, 08-10-20. Föreläsning vid Lunds Universitet, Statsvetenskapliga institutionen.
- Thakur, Ramesh, 2006. *The United Nations: Peace and Security*. New York: Cambridge University Press.
- Transparency International: Corruption Perception Index, 2008.
http://www.transparency.org/policy_research/surveys_indices/cpi/2008
- United Nations Security Council, “S/2008/43: Final Report of the Group of Experts on the Democratic Republic of the Congo”, 11-02-08.
<http://daccessdds.un.org/doc/UNDOC/GEN/N08/217/22/PDF/N0821722.pdf?OpenElement>
- United Nations Publications, 1996. *The Blue Helmets; a Review of United Nations Peace-Keeping*. 3e uppl. United Nations publication: New York.
- Turner, Thomas, 2007. *The Congo Wars: Conflict, Myth and Reality*. Zed Books: London/New York.
- Weiss, Herbert, 2000. *Krig och fred i Demokratiska Republiken Kongo*. Uppsala: Repro Ekonomikum.
- Wettermark, Carl-Fredrik, 2008. ”Kongos Kollaps”. *Fokus*, no. 47, 07-11-08.
- Yacoubian, Nina. “General Gaye: The priority is to stabilize the situation because of the population” *MONUC*, 15-12-08.

9 Bilaga

9.1 Telefonintervju med Andreas Magnusson

Telefonintervju med Andreas Magnusson andre ambassadsekreterare, politisk rapportering, säkerhetsfrågor vid svenska ambassaden i Kinshasa, 8 dec 2008 .

Vilka anser du vara de grundläggande orsakerna till konflikten?

Detta är ett mycket brett ämne vilket behandlar ett land lika stort som Västeuropa med mycket lång historia. Kolonialtiden har haft stor påverkan på landets utseende idag. Konflikten finns på många olika nivåer och problematiken grundar sig i att detta är en pågående konflikt på olika platser i Kongo. En viktig konflikt är Nordkiwu, ett ämne att fokusera på. Det pågår även en viktig konflikt i Orientalprovinsen. Detta är väldigt komplicerat. Samtidigt pågår fler konflikter inom just detta område. I huvudsak är det en rebellrörelse, CNDP, vilka huvudsakligen är tutsi, med sin general Nkunda som håller till i de östra delarna av landet. Viktigast är att han skyddar sin befolkning från STNR, vilka är hutu, och som flydde landet efter folkmordet på tutsi, och sedan gömt sig i Kiwu. En orsak till konflikten är att internationella samfundet inte hanterat problemet med STNR, folkmördarna. En annan orsak är att detta är en självfinansierande konflikt vad gäller naturresurser, mineraler o skogsbruk. Rebellrörelserna; det finns två eller tre stora; FDLA, Mai-Mai-milisen och STNR vilka finansierar sin verksamhet genom olaglig försäljning av mineraler. Även historiska, etniska och ekonomiska orsaker.

Vilka är hindren för en stabil fred?

Detta är en politisk fråga med tre huvudsakliga orsaker; Det gäller att implementera eller utveckla de redan utsatta ramverken för Goma- och Nairobiöverenskommelserna och att man utvecklar en fredlig dialog mellan regering och parterna. Man måste anamma aspekter från tidigare, och med internationella samfundets hjälp reglera mineralexport för fred på lång sikt. Det tredje är pratet om decentralisering och den konstitutionella strukturen; man måste få till en bra, decentraliserad lag för hur Nord- och Sydkiwu skall administreras, en viktig förutsättning för långsiktig fred.

Hur stort inflytande har grannländerna Uganda och Rwanda med flera i Kongo-Kinshasas nuvarande konflikt? Vad har de för huvudsakliga intressen i regionen och konflikten?

Detta är väldigt komplicerat. Huvudsakligen beskrivs konflikten så här; Rwanda är viktigare just nu, men måste se tillbaka på historien, den tid när Laurent Kabila kom till makten med hjälp av stöd från sina grannländer Rwanda och Uganda, sen

vände sig både Laurent Kabila och hans son Josef mot dessa länder vilket fått en destabiliserande effekt. Framförallt Rwanda funkar som destabiliserande faktor. Rwanda leds av deras president Kagame, vilken sägs ha kontakt med och understödjer Nkunda. Detta sägs vara en orsak till konflikten. Man måste sätta press på Kagame att inte fortsätta destabilisera landet. Han tjänar pengar på regionalexport i östra Kongo. Man måste se till att mineralerna inte köps och säljs. Mineraler exporteras illegalt. Detta har en viktig koppling till regionen. Det finns även en etnisk aspekt; tutsimilis i östra Kongo ställer till problem. Hutumillisen kommer från Rwanda, ses som hot mot Rwandas säkerhet. Spelar roll för varandra på ett dramatiskt sätt.

Både 2007 och 2008 skrevs Nairobiavtalet och Gomaavtalet på men ses idag som meningslösa och döda; vad gick snett? Hur stor inverkan hade FN och MONUC på dessa avtals genomförande?

Nairobi var ett Rwandiskt avtal som bland andra FDRL skrev under. Gomaavtalet följde efter Naitobiavtalet och var en regional överenskommelse mellan grupper i Kongo. Dessa är i högsta grad relevanta för alla grupper. Det faktum att det inte har rört sig mycket ligger det största problemet i att alla är så beroende av varandra. Nairobiavtalets problematiska grundar sig i regeringen i Kinshasa som inte gjort tillräckligt. Varför behandlar de inte tutsi som man kommit överens om? Cndp dragit sig ur avtalet från Goma. Att det inte fungerar har med FN att göra anser vissa, och att de inte hjälpt till tillräckligt. Primärt är att regeringarna i länderna inte implementerat avtalen. Detta är egentligen inte FN:s problem. Politisk vilja måste komma härifrån [Kinshasa, förf anm.].

FN:s roll i konflikten; Hur ser du på FN:s roll i landet? Vilka reella möjligheter har MONUC förhållande till resurser, mandat och know-how?

Det finns 17000 soldater vilka främst är koncentrerade till Nordkiwu men som jag sade är landet lika stort som Västeuropa vilket gör det svårt. Detta är ett starkt mandat. Svårt att täcka hela mandatet då det är så stort. Detta är ett komplicerat, svårt uppdrag i förhållande till sina ramar. FN har svårt att fylla sina tjänster och svårt att verka i olika program som de har. Stort uppdrag utan att få stöd. Majoriteten av truppbidragen kommer från utvecklingsländer, vilka är väldigt generösa med att sända dit sina trupper, men som inte har rätt utrustning o utbildning.

Idag diskuteras ofta kongolesernas fientliga inställning till FN:s soldater på plats, vilka är orsakerna till detta?

MONUC är inte populära delvis på grund av den inhemska befolkningens höga förväntningar på MONUC:s prestationer vilka inte korresponderar med deras möjligheter. Det är ett svårt, komplicerat uppdrag. Dessutom är deras samarbetspartner, regeringsarmén, en väldigt svag sådan. Förväntningar på fred o stabilitet läggs på MONUC, vilket ej kan realiseras vilket leder till besvikelse. Politiska ledare spelar på detta, och propagerar mot dem, genom protester o manifestationer.